

Per la normalització lingüística

“La cooficialitat és l'única solució liberal del problema.” Aquesta frase no és pas de cap autor dels nostres dies: pertany a Valentí Almirall i la va escriure el 1887 replicant Núñez de Arce, el qual havia expressat nombrosos recels enfront de les reivindicacions catalanistes. Malgrat que han transcorregut gairebé noranta anys des d'aleshores, aquelles paraules no han perdut actualitat.

Ara bé, ¿com entenia Almirall la cooficialitat de llengües? Ell mateix la descriu així: “Quant a l'ús parlat i escrit de la nostra llengua catalana, sempre hem sostingut el mateix criteri i mantingut el mateix punt de vista. Per dignitat, per justícia, demanem, en la nostra regió i per als poders o autoritats que la representen i la dirigeixen, la cooficialitat o la igualtat de drets entre aquella i la general d'Espanya, sense oposar-nos, sinó al contrari, que en aquelles altres regions que tenen una llengua especial s'adopti el mateix criteri. Mai no hem aspirat a imposar-la, no ja a cap part d'Espanya, sinó ni tan sols a la nostra mateixa regió: n'hi ha prou amb poder parlar-la i escriure-la oficialment i que amb ella hagin d'entendre'ns i es facin entendre els qui ocupen càrrecs oficials”.

Si analitzem atentament aquestes paraules, ens adonem que Almirall no distingia entre dos tipus fonamentals de cooficialitat lingüística: una cosa és la cooficialitat territorial (o interna), és a dir, aquella que s'aplica dins un territori determinat pertanyent a un Estat multinacional (en el cas nostre podria ser, per exemple, Catalunya o els Països Catalans); i una altra és la cooficia-

litat estatal, o sigui la que es practica fora de l'àmbit lingüístic particular, especialment en certs organismes comuns de l'Administració central, com ara el Parlament, etc. Això significa, també, que dins cada territori la llengua pròpia és d'oficialitat estricta o preferent.

Segons el meu parer, la cooficialitat territorial no és més que un esglaó en el camí d'una autèntica normalització lingüística, si realment el propòsit és que la llengua fins aleshores dominada recuperi la plenitud dels seus drets. D'una banda, les necessitats pràctiques d'aquest bilingüisme oficial solen ser transitòries (s'aplica mentre subsisteixen importants nuclis de ciutadans alloglots, és a dir, de llengua diferent a la territorial). D'altra banda, com algú ja va veure l'any 1906, arran del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana, cal avançar una mica més si realment desitgem un estatut jurídic paritari entre les diverses llengües d'un Estat.

Per cert, és molt interessant de recordar aquí la ponència sobre “La llengua catalana i els poders públics”, presentada en el Congrés per un home tan poc sospitós de separatisme com J. Bertran i Musitu (1875-1957), un regionalista convertit més tard al franquisme. El punt I de la ponència sobre els drets de la llengua catalana establia: “tot Estat en el que s'hi integrin pobles de llengua catalana ve obligat al seu foment y a la seva protecció”. El punt II deia: “Aquest foment y protecció ha d'exercir-los l'Estat en les següents formes: la Mentres existeixi a Espanya un Estat unitari: a) servint-se en la seva vida administrativa general, en la de justícia y en l'enseyança, quan se tracti de pobles de llengua

catalana o a ell's se refereixi; b) reconeixent el dret d'usar-la als que la parlen, en tots els actes privats y públics; c) enseyant-la en els demés pobles de l'Estat; d) fomentant els estudis superiors de la llengua, el seu teatre, estímulant els seus cantors, els seus poetes, els seus romancers, i premiant llur tasca en els concursos per l'Estat degudament organitzats. 2a Quan se constitueixi l'Estat Català, la llengua catalana serà declarada llengua oficial, ab totes les conseqüències naturals d'aquesta declaració”. I el punt III i últim propugnava: “També l'Estat ha de reconèixer el dret dels catalans a parlar la llengua catalana en el Parlament”.

Sembla clar, doncs, que els homes de la Lliga —almenys aleshores— prescindien, per al futur, de la cooficialitat territorial. Prat de la Riba era conscient que una plena normalització havia de superar a la llarga aquest estadi. ¿Què lluny som d'aquell desideratium si pensem que la legislació vigent (Decret de 31-X-1975) estableix com a única llengua oficial el castellà? En definitiva, el que preconitzava la ponència de l'any 1906 és una situació lingüística dins l'Estat espanyol com la que avui tenen Suïssa o Bèlgica, és a dir, una situació de cooficialitat estatal. Mentre que la cooficialitat territorial és una solució parcial i/o transitòria, la cooficialitat estatal respon a unes exigències d'estricta igualtat: és una proposta democràtica i satisfactòria des del punt de vista sociocultural, perquè admet al mateix temps l'oficialitat de cada llengua dins el seu territori concret.

FRANCESC VALLVERDU

Entorn del fet nacional

PER diverses causes, entre les quals cal destacar la manca de llibertat d'expressió, el fet nacional català no sempre ha estat explicat d'una manera correcta. D'altra banda, sovint és objecte de valoracions extremadament subjectives, fonamentades tan sols en prejudicis. A conseqüència de tot plegat, entre afirmacions i negacions rotundes, ens trobem amb una terminologia que, fent tota mena de cabrioles semàntiques, no significa la mateixa cosa per a tothom. Es el que succeeix en el concepte de separació i els seus derivats que, submergit en un garbuix de connotacions, ha desorientat molta gent: i mentre els uns el fan servir d'espantall, n'hi ha d'altres que intenten desterrar-lo del llenguatge corrent de la mateixa manera que certs mots que designen determinades parts del cos són silenciats en els nuclis socials puritans. De vegades, ha estat usat sense venir-hi a tomb.

No ve a tomb, per exemple, dir que la guerra dels segadors era una guerra de separació, si és que amb aquest mot volem indicar que la Catalunya-Principat es deslligava d'un altre país, ja que amb cap país no estava unida. El Principat de Catalunya, que com València i les Illes Balears havia tingut un monarca comú amb Aragó, sense, però, que tots plegats constituïssin un cos polític unitari, sinó una confederació, per causa d'uns esdeveniments prou coneguts que culminaren amb l'enllaç matrimonial de Ferran i Isabel, en regnar el nét d'ells dos —Carles I—, junt amb tota la Confederació catalano-aragonesa passava a tenir el mateix monarca que Castella i que Portugal, durant seixanta anys. Malgrat que amb tendència restrictiva per a cada un dels fets nacionals peninsulars, es tractava d'una confederació més àmplia. Catalunya continuava amb les seves propies Corts, de les quals es derivava la Generalitat i, com havia quedat establert des de feia segles, cap monarca no era reconegut pels catalans fins que no havia jurat respectar i defensar les Constitucions de Catalunya. Es tractava, doncs, d'una monarquia pactada. Felip III (tercer a les terres de la Confederació catalano-aragonesa i a Portugal, IV a Castella) va trencar el pacte.

Secundant la política del Comte Duc d'Olivares, Felip III pretenia imposar al Principat de Catalunya les lleis que regien Castella; no pas perquè ningú considerés que aquestes lleis eren més justes, sinó perquè eren les que afavorien els dissenys de les oligarquies que li donaven suport. Unes lleis que, de molts anys ençà, permetien l'explotació del poble castellà que, a Villalar, vençuts els comunsers, havia perdut les últimes esperances de llibertat. Mentre a Castella el rei, entre altres prerrogatives que limitaven considerablement els drets dels ciutadans, tenia la de poder ordenar l'enrolament de tothom als terços i la d'exigir tants d'impostos com li eren necessaris, al Principat, on el poble fruïa de molta més llibertat, ningú no podia ser mobilitzat si el territori català no era envaït, i els únics impostos possibles eren els que les Corts catalanes aprovaven. Les Constitucions de Catalunya, per tant, eren un obstacle a l'expansió imperialista de la Corona que, amb la campanya de Flandes, cada dia necessitava més homes i diners.

L'actitud de la Corona enfront de la legislació i de les institucions polítiques catalanes, provocà la revolta dels segadors que fou secundada per la Generalitat, i el Principat va canviar de monarca. Es el mateix que havia fet al segle XV amb Joan II, que no era pas rei de Castella; i com aleshores, després d'uns anys de guerra, acabà reconciliant-se amb el monarca que havia destronat. Ni en un cas ni en l'altre hi havia separació en relació a cap altre poble; es tractava, simplement, d'evitar la submissió.

Els catalans van tornar a canviar de rei quan Felip d'Anjou (IV als Països Catalans, V a Castella, V a tot arreu, quan els catalans van ser derrotats) adoptà actituds que els feren témer que la política del Comte Duc d'Olivares seria de nou assajada. L'Arxiduc Carles d'Austria els oferia més garanties. I, aquesta vegada, no solament fou el Principat el que deixà de reconèixer Felip d'Anjou, sinó tota la confederació catalano-aragonesa.

Ara, tampoc els catalans no lluitaven per separar-se de cap altre poble, sinó en defensa dels seus drets nacionals. I aquesta vegada encara apareix amb més claretat un factor importantíssim: els catalans manifesten, en repetides ocasions, i en les més solemnes, que en lluitar per la seva llibertat defensen, també, la dels altres pobles. D'una manera ben concreta, tot lamentant que els castellans haguessin vist “eclipsada del tot la seva llibertat en la desgraciada batalla de Villalar”, denuncien que les oligarquies que els governen, per tal de tenir “més mà en despòtic poder”, els proposen “facilíssims pretextos per a poder fer naturalesa de l'odi” contra els catalans. Els “enganyats pobles de Castella”, llegim en els papers catalans d'aquella època, “dignes són de compassió (...) per l'ambició, vanitat i cobdícia dels ministres passats que, com famolengues sangoneres han xuclat amb la seva ignorant conducta la sang dels senzills pobles”. Els catalans, doncs, tenien consciència de no estar enfrontats amb un altre poble —el de Castella— sinó amb els qui, després d'haver-lo esclavitzat, intentaven d'esclavitzar-ne d'altres. La llibertat que volien per a ells, la volien també per a tots els altres pobles de la Península. Lluitaven per la llibertat de tots plegats dins l'estructura de la monarquia federal.

Tindrem, doncs, que el separatisme català mai no ha existit? Pilon interminables de documents demostren que començà a configurar-se tan bon punt els Països Catalans van perdre la seva llibertat política per a, súbdits ja de Felip V, passar a dependre del “Consejo de Castilla”. En el moment en què tota la Península, excepte Portugal, esdevé, de fet, una gran Castella, el separatisme —independentisme potser seria el nom més escalent— neix. Un separatisme, un independentisme, però, que no significa mai isolament; que, impregnat del mateix sentit solidari que tenien els defensors de la Barcelona assetjada els anys 1713-1714 pels exercits de Felip V, vol la llibertat de tots els pobles i la germanor entre tots ells. Un separatisme, un independentisme que, arrelat en la tradició de la confederació catalano-aragonesa, en la qual la independència de cada país i l'estreta col·laboració de tots ells, no tan sols no eren antagòniques, sinó que es complementaven, no rebutja els pactes, les aliances, la coordinació entre nacions —com més nacions millor—, sinó que s'hi sent del tot predisposat. El que vol és que no n'hi hagi d'oprimides ni de discriminades.

Imaginem, per un moment, que la confederació catalano-aragonesa, que lluitava pel triomf de l'Arxiduc Carles d'Austria, hagués assolit el seu objectiu i que els Països Catalans, arraconant el concepte de llibertat per a tothom que els movia, en nom d'Espanya haguessin volgut, i pogut, explotar la seva victòria sotmetent el poble castellà a les seves conveniències i imposant-li la llengua catalana, que llavors hauria esdevingut la llengua espanyola. Per molt que els castellans ja estessin acostumats a la subjecció, ¿haurien acceptat aquests greuges? No oblidem que, durant l'Edat Mitjana, Castella va ser separatista enfront de Lleó que, deien, volia “asoberbiarla”.

FELIX CUCURULL

BUSTIA

“AJOBLANCO”

Senyor Giner Boira: Divendres 2 d'abril publicava a “Las Provincias” un article indignat que jo m'atreveïria a qualificar d'indignant. Si no ho vaig entendre malament vostè volia fer extensiva —implicítament, si més no— a tot Catalunya, a tot allò que siga català, la “repulsa de tots els valencians” a partir d'uns articles apareguts a una revista minoritària, escrita en castellà, poc catalana i gens catalanista.

VICENT (València)

AMOR AL PROISME

Honestament crec que cristians i comunistes podem col·laborar perquè els uns i els altres tenim en comú quelcom: l'amor al proïsme. Divergim en les motivacions i, no cal dir-ho, quant a la Causa primera, però crec que a l'hora de fer carreteres, de guarir malalties, de construir ponts i edificis, de crear Art i fer Ciència, podem estar d'acord amb les tècniques per bé que els comunistes ho farem per a glòria de la Humanitat i els cristians per a glòria de Déu. Mes, al capdavant, si Déu se'n està mirant a tots, sabrà ben bé qui és vitalment interessat en la defensa de les veritats i qui o quins volen el confusióisme, que és una de les maneres d'afavorir el manteniment dels privilegis d'uns pocs sobre la majoria del poble.

EUGENI BOSCA I CANO (València)

NO AL PANTA DE RIALP

M'ha agradat molt l'article del senyor Ricard Font, publicat el 28 d'abril proppassat, perquè defensa el mateix criteri que he anat explicant des dels periòdics lleidatans. Cal que els habitants del Mig-Segre afectats per les obres del pantà sapiguem que molts regants del Pla d'Urgell no desitzen pas el seu sacrifici en pro d'un desenvolupament utòpic. Creiem que abans de començar una obra de tanta importància caldria planificar i coordinar la producció futura de les nostres comarques: resoldre els punyents problemes de la fruita, i de l'oli, les crisis periòdiques de la cria del porc i del pollastre, i les probables superproduccions d'hortalisses...

ANTONI ARQUES BARRUFET (Juneda, Les Garrigues)

CANVI

El Banc Comercial Espanyol del carrer Comtal llueix ja fa temps el rètol de canvi, encapçalat en català i amb les nostres eixerides quatre barres.

Em plantejo sovint la qüestió de per què d'altres entitats s'han aturat tanmateix, com si visquesin trenta-sis anys enrera.

MARIA ANGELS SAGRERA MARIGO (Barcelona)

CINEMA

La Setmana de Cinema de Barcelona, que aquest any arriba a la divuitena edició, fou el primer Festival especialitzat del món al qual la FIAPF reconegué oficialment. Fou l'any 1964, molt abans que Valladolid, Benalmàdena i, naturalment, Bilbao.

JOSEP M. OTERO (Barcelona)

Per ésser publicades, les cartes ens han d'arribar amb totes les dades del seu autor, i han de ser breus. Si la seva extensió és excessiva, podran ésser reduïdes per la Redacció.